Parašė Bernardinai.lt
Penktadienis, 29 kovas 2013 14:03 -

Lenkų diplomatas Mariuszas Maszkiewiczius įkalbėjo atsiverti Vytautą Landsbergį – vieną svarbiausių Sąjūdžio veikėjų, žmogų, artimai susijusį su naujausia savo krašto istorija. Šitaip atsirado įdomus ir spalvingas pasakojimas apie konkretų žmogų jo tautos istorijos fone. Šis pokalbis – tai ištrauka iš naujos judviejų knygos „Mūsų patriotizmas, jų šovinizmas?“, kurią 2013 m. išleido Mokslų ir enciklopedijų leidybos centras.

Mariuszas Maszkiewiczius. Dažnai nė nesusimąstome, kad išties smarkiai pasiduodame stereotipams – politikoje, publicistikoje, diskusijose ir debatuose. Tie istoriniai įsitikinimai ir stereotipai nuolatos kažkur funkcionuoja. Vienas iš stereotipų – klausimas, kas tie lietuviai? Kokie lenkų ir lietuvių santykiai? Istorijos kontekste tai užkliudo pamatinius dalykus, pavyzdžiui, klausimą dėl Abiejų Tautų Respublikos (Žečpospolitos) pavadinimo. Dauguma lenkų mano, kad Žečpospolita – tai Lenkijos Respublika, o ne Abiejų Tautų (gal trijų ar daugiau tautų) Respublika.

Vytautas Landsbergis. Tai sena lenkų istoriografijos klaida. Nes aiškiai matyti, kad Abiejų Tautų Respublika yra nuolat vadinama Lenkijos Respublika. Lyg nedidelis riktas, kad žmonės įprastų manyti, jog čia buvo tik Lenkija. Ir staiga nežinia iš kur atsiranda kažkokie nauji žmonės, kažkokie Kauno separatistai.

M. M. XIX a. pradžioje, romantizmo epochoje, gimsta naujos tautos, bet daugeliui lenkų net XX a. pradžioje tai vis kažkokia „litvomanija“.

V. L. Buvo toks apibrėžimas, propagandinis ir įžeidžiantis – *sensu stricto* – „maniakai“, „litvomaniakai“. Bet lietuviai atlaikė ir tuos įžeidimus, ir atitinkamą psichologinį spaudimą.

M. M. XIX a. – vėl grįžtame prie Rusijos vaidmens – rusifikacija Lietuvoje buvo vykdoma didžia dalimi naudojantis antilenkiškumo schema. Rusijoje įgijęs išsilavinimą lietuvių elitas apskritai neigiamai žiūrėjo į Lenkiją.

V. L. Bet juk tai Lenkijos aiškinimų schema! Žinoma, būta skaldymo elementų, vienaip elgiamasi su lietuviais, kitaip su lenkais. Kad ir toks mažas žingsnelis Marijampolėje. Miesto rusiškoje mokykloje buvo leista viena lietuvių kalbos pamoka. O Marijampolė priklausė

Kongresinei Lenkijai*. Kituose Lietuvos regionuose ta kalba nebuvo dėstoma, o ten buvo. Galima pasakyti, kad iš tos vienos pamokos atsirado visa lietuvių veikėjų karta. Daktarų, teisininkų, kunigų, kurie prisidėjo prie lietuvių tautos atgimimo. Ir tai atsigręžė prieš Rusiją.

M.M. Viešpatauja įsitikinimas, kad vyravo du lietuvių inteligentijos elito išsimokslinimo tipai – vieno atstovas yra Jonas Basanavičius (išsimokslinęs Rusijoje ir nusiteikęs antilenkiškai), kito – Antanas Baranauskas (išsimokslinęs Lenkijoje ir suprantantis lenkiškumą).

V.L. Tai irgi klišė, schema. Baranauskas mokėsi Lietuvoje ir Peterburge.

M.M. O gal Baranauskas, mokantis lenkiškai, išugdytas lenkų kultūros, studijavęs Vakarų Europoje, geriau suvokė būtinybę bendradarbiauti su Lenkija?

V.L. O gal rūpinosi kitais dalykais? Gal manė, kad rusifikacijos ir stačiatikybės grėsmė didesnė nei polonizacijos. Jis mąstė kitaip nei rusai. Jei Rusija nori turėti Lietuvą ir Lenkiją atskirai, tam reikia priešintis. Galiausiai kai turime Lenkiją ir Lietuvą atskirai, bet bendradarbiaujančias, tai šis tas geriau nei turėti dvi susipykusias tautas vienoje Lenkijos Respublikoje.

M.M. Taip tikrai geriau. Tačiau tai europietiška programa, Lenkijos ir Lietuvos. Greta yra ir antieuropietiška programa, tai konfliktas ir destrukcija.

